

Data

Numer

Autor

30 września 2015

8/2015

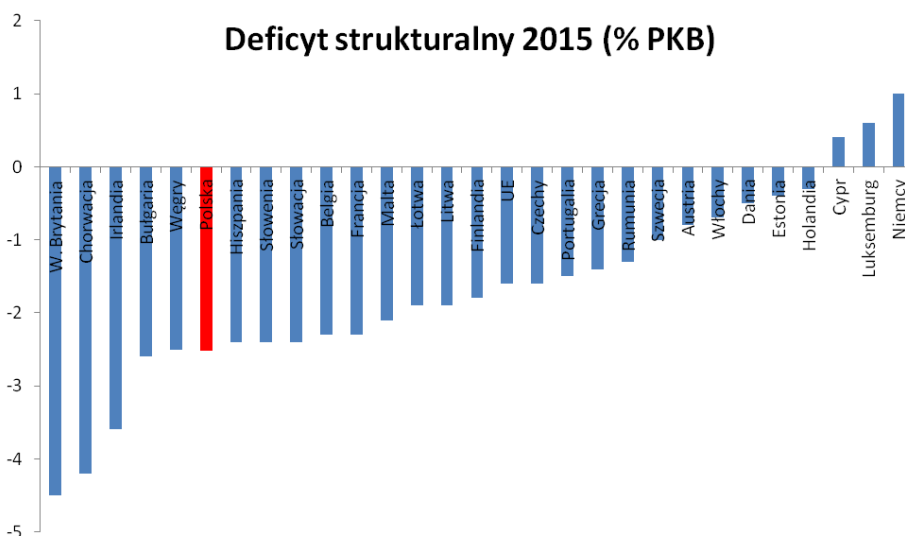
Aleksander Łaszek,
Rafał Trzeciakowski

Zamiast naprawy destabilizacja finansów naszego państwa

- W Polsce od lat wydatki publiczne znacząco przekraczają dochody, co prowadzi do wzrostu długu publicznego. Przez ostatnich 10 lat żadna z rządzących partii nie przeprowadziła kompleksowej reformy finansów publicznych. W obecnej kampanii wyborczej dominują kosztowne obietnice wyborcze (w szczególności PiS), a nie takie, które doprowadziłyby do uzdrowienia finansów publicznych Polski.
- Dotychczas zła sytuacja polskich finansów publicznych w dużej mierze była maskowana przez relatywnie szybki wzrost gospodarczy. Jednak w obliczu grożącego Polsce istotnego spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego dalszy brak naprawy finansów naszego państwa, a tym bardziej ich psucie, naraża Polskę na powolny kryzys.

Polskie finanse publiczne wciąż wymagają naprawy

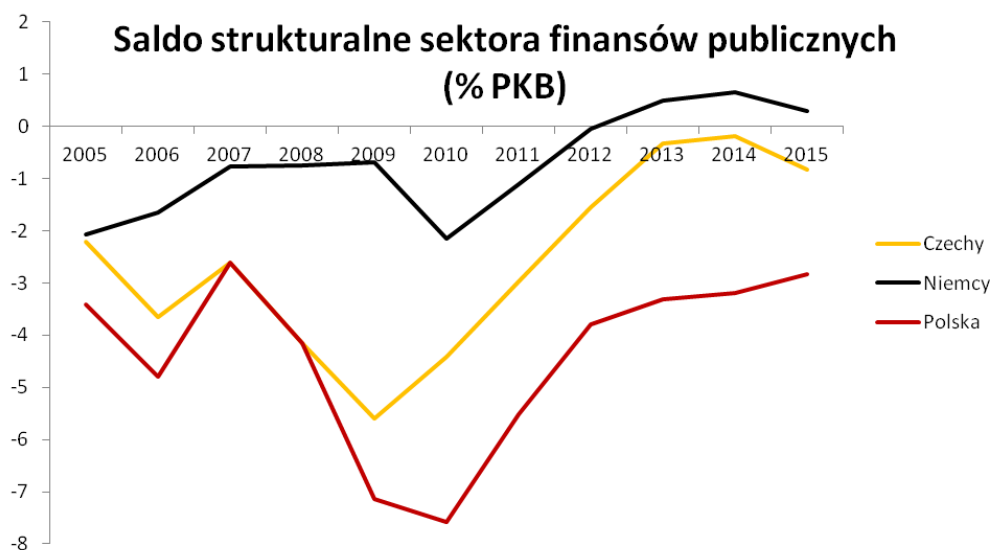
- **Finanse publiczne w Polsce nie są zdrowe i wymagają naprawy.** Według szacunków Komisji Europejskiej, po uwzględnieniu czynników cyklicznych, w 2015 roku Polska jest wśród sześciu krajów UE o największej różnicy między dochodami a wydatkami sektora finansów publicznych. Oznacza to, że niezależnie od aktualnej koniunktury polskie państwo wydaje znacznie więcej niż wynosi jego dochody. Brakujące środki potrzebne do sfinansowania nadmiernych wydatków rząd i władze lokalne („samorządy”) muszą pożyczać, co prowadzi do wzrostu jawnego długu publicznego.

Źródło: Eurostat;

Deficyt strukturalny, saldo strukturalne – deficyt obliczony z pominięciem wpływu czynników cyklicznych.

- Problemy polskich finansów publicznych mają chroniczny charakter.** Polska od lat jest wśród krajów UE o największym deficycie. Gdy FOR uruchamiał licznik długu w 2010 r. Polska miała trzeci najwyższy deficyt strukturalny sektora finansów publicznych (za Grecją i Irlandią). Choć od tego czasu nastąpiła poprawa, to wciąż wiele brakuje nam do takich krajów jak np. Niemcy czy Czechy. Oba te kraje podobnie jak Polska odnotowały pogorszenie stanu finansów publicznych po wybuchu światowego kryzysu. Było one jednak znacznie mniejsze niż w Polsce, a konsekwentna polityka gospodarcza w kolejnych latach pozwoliła Niemcom na wyeliminowanie strukturalnego deficytu już w 2013 roku.

Źródło: IMF WEO IV 2014

- Można szacować, że prawie połowa poprawy salda finansów publicznych po 2010 roku to wynik ukrycia części długu publicznego w ZUS.** Kolejne skoki na OFE (w 2011 i 2014 r.) doprowadziły do czasowego wzrostu dochodów (składki trafiają do ZUS, a nie do OFE) i spadku wydatków publicznych (odsetki od znacjonalizowanych oszczędności w OFE są ukrywane na kontach w ZUS), nie zmieniły jednak sumy zobowiązań państwa polskiego. Niezależnie od tego, czy zobowiązanie państwa jest wyrażone w postaci obligacji państwowej czy zapisu na wirtualnym koncie w ZUS, jego spłata będzie finansowana w przyszłości z podatków.
- Chroniczne problemy polskich finansów publicznych negatywnie wpływają na tempo wzrostu polskiej gospodarki oraz zwiększają zagrożenie kryzysem finansów publicznych.** Utrzymujące się deficyty sektora finansów publicznych sprawiają, że oszczędności Polaków zamiast finansować inwestycje przedsiębiorstw, od których zależy tempo wzrostu naszej gospodarki, finansują nadmierne wydatki publiczne. Najnowsze badania (Chudik i in., 2015) pokazują, że dług jawny na poziomie już 50%-60% PKB negatywnie wpływa na wzrost gospodarczy. Efekt ten jednak zanika, kiedy dług publiczny spada. Chroniczne problemy finansów publicznych zwiększają ryzyko kryzysu finansów publicznych, który średnio prowadzi do spadku PKB o 8% (Furceli i Zdzienicka 2011), a w ekstremalnych przypadkach takich jak Grecja może oznaczać spadek nawet o 25%.

Niewystarczające reformy od 10 lat

- **Od lat brakuje kompleksowych reform finansów publicznych**, która naprawiłaby chroniczny deficyt finansów publicznych w Polsce. Ostatnią kompleksową próbą naprawy finansów publicznych był plan Hausnera z 2004 roku, jednak nie został w pełni przeprowadzony.
- **Zarówno PiS i PO, kiedy są w opozycji, popierają szkodliwe projekty rządzących.** PO popierało nieodpowiedzialne obniżki podatku PIT i składki rentowej rządu PiS, którym nie towarzyszyły proporcjonalne ograniczenie wydatków, co w konsekwencji powiększyło dziurę budżetową aż o 2,5% PKB. Jakkolwiek PiS zagłosował przeciwko nacjonalizacji oszczędności Polaków w OFE, to jednocześnie ustami Beaty Szydło popierał inny wariant likwidacji filara kapitałowego i nie skorzystał z drogi konstytucyjnej o której mówił Andrzej Duda, a która mogłaby prowadzić do podważenia konstytucyjności drugiego skoku na OFE.
- **Koalicja PO i PSL nie doprowadziła do pełnej sanacji finansów publicznych, jednakże wprowadziła pewne istotne reformy.** W szczególności należy wymienić kluczowe w obliczu starzenia się społeczeństwa podniesienie wieku emerytalnego i ograniczenie emerytur pomostowych. Przeciwko obu tym ważnym reformom protestował PiS. PiS głosowało także przeciw wprowadzeniu dobrej dla Polski stabilizującej reguły wydatkowej i wstrzymał się od głosu w sprawie ograniczenia niebezpiecznie rosnących wydatków władz lokalnych. Jednym z niewielu przypadków, w którym PiS głosował na korzyść finansów publicznych był jego (nieskuteczny) sprzeciw wobec likwidacji przez rząd PO progu ostrożnościowego zadłużenia 55% PKB.

Brak poważnych propozycji naprawy, za to dużo psucia finansów publicznych

- **Ani PO ani PiS w swoich obietnicach wyborczych nie proponują uzdrowienia finansów publicznych. Przeciwnie, ich propozycje prowadziłyby do dalszego psucia finansów publicznych, choć w różnym stopniu. W przypadku PiS koszty propozycji w ciągu kadencji przekraczają 220 mld zł** (500 zł na dziecko, obniżony wiek emerytalny, podniesienie kwoty wolnej od podatku do 8 tys. zł, obniżenie stawki CIT dla małych firm), czego nie skompensowałyby znacznie mniej konkretne propozycje zwiększające przychody (ich potencjalny efekt szacujemy na kwotę ok. 54 mld zł: uszczelnienie podatku VAT, zwalczanie płacenia podatków w rajach podatkowych, opodatkowanie sklepów wielko powierzchniowych). **W przypadku propozycji PO koszty wynoszą ok. 50 mld zł w ciągu kadencji** (plan podatkowy i obniżenie podatku VAT).
- **Z pozostałych partii jedynie propozycje Nowoczesnej zmierzają do poprawy sytuacji finansów publicznych np. propozycje podatkowe, w obecnej formie, można ocenić jako neutralne, natomiast zapowiadana likwidacja przywilejów emerytalnych – z czasem będzie przynosiła większe oszczędności.** Postulaty PSL idą w stronę pogorszenia sytuacji finansów publicznych (m.in. obniżka VAT na artykuły dziecięce, bardzo ogólna zapowiedź dotycząca wzrostu inwestycji, w tym 150 mld inwestycji w rolnictwie). W programie Zjednoczonej Lewicy, obok niebezpiecznych ogólników takich jak reindustrializacja, pojawiają się też konkretne kwoty, np. premia obywatelska (około 50-80 mld zł w ciągu kadencji), czy wzrost wydatków na zdrowie do 7% PKB, co stopniowo wprowadzane do końca kadencji, może kosztować finanse publiczne ponad 100 mld zł.

**Powyżej przedstawiamy najczęściej powtarzane propozycje partii politycznych. W najbliższym czasie FOR przedstawi pełną analizę kosztów obietnic wyborczych.*

Chore finanse publiczne niebezpieczne w trudnych czasach

- **Dotychczas zły stan finansów publicznych w Polsce był maskowany przez relatywnie szybki wzrost gospodarczy.** Pomimo utrzymujących się deficytów (średnio 4,5% PKB w latach 2005-2014) wzrost długu publicznego w relacji do PKB był ograniczony (z 47% w 2005 do 59% w 2014 roku¹) dzięki szybkiemu nominalnemu wzrostowi gospodarczemu (średnio ponad 6%)
- **Polsce grozi istotne spowolnienie wzrostu gospodarczego, o czym piszemy w najnowszym raporcie FOR.** Społeczeństwo polskie się starzeje, co przy braku odpowiednich reform będzie prowadziło do spadku liczby pracujących. Polskie przedsiębiorstwa inwestują wciąż zbyt mało, by móc osiągnąć poziom wydajności pracy państw Europy Zachodniej. Tempo wzrostu łącznej produktywności, która obok inwestycji jest drugim źródłem wzrostu wydajności pracy, szybko maleje.
- **Spowolnienie wzrostu gospodarczego może mieć też zewnętrzne przyczyny.** Sytuacja w gospodarce światowej wciąż pozostaje niepewna. Problemy państw strefy euro, w szczególności tak dużych jak Włochy czy Francja, wciąż nie zostały ostatecznie rozwiązane przez pakiet odpowiednich pro wzrostowych reform. Również sytuacja gospodarek wschodzących, w szczególności Chin (ale także Brazylii czy Rosji) pozostaje trudna. Potencjalne silne wstrząsy w gospodarce światowej będą miały także negatywny wpływ na tempo wzrostu gospodarczego Polski.
- **W tej sytuacji brak reform, a tym bardziej dalsze psucie finansów naszego państwa, w powiązaniu z silnym spowolnieniem wzrostu naszej gospodarki groziłby głębokim kryzysem.**

¹ 50% jeśli uwzględnimy skutki nacjonalizacji oszczędności zgromadzonych w OFE

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa.

Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Pomóż nam chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym.

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyjątkowego i skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, poprzyj nasze działania swoim darem pieniężnym. Twój dar umożliwia nam działalność oraz potwierdza słuszność i skuteczność naszego wysiłku. Każda darowizna jest dla nas ważna. Potrzebujemy zwłaszcza regularnego wsparcia. Zachęcamy do dokonywania nawet niewielkich, lecz regularnych wpłat.

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

Aleksander Łaszek
Główny ekonomista
e-mail: Aleksander.laszek@for.org.pl

Rafał Trzeciakowski
Ekonomista
e-mail: rafal.trzeciakowski@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A 02-628 Warszawa tel. +48 22 628 85 11, +48 726 621 240
e-mail: info@for.org.pl www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) [t @FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)